

EVROPSKÁ CENTRÁLNÍ BANKA

STANOVISKO EVROPSKÉ CENTRÁLNÍ BANKY

ze dne 17. března 2005

na žádost Rady Evropské unie k návrhu rozhodnutí Rady o podpisu Haagské úmluvy o právu rozhodném pro některá práva s ohledem na cenné papíry držené zprostředkovatelem (KOM(2003) 783 v konečném znění)

(CON/2005/7)

(2005/C 81/08)

Úvod

1. Evropská centrální banka (ECB) obdržela dne 31. ledna 2005 žádost Rady Evropské unie o stanovisko k návrhu rozhodnutí Rady o podpisu Haagské úmluvy o právu rozhodném pro některá práva s ohledem na cenné papíry držené zprostředkovatelem (dále jen „navrhované rozhodnutí“) ⁽¹⁾.
2. Pravomoc ECB zaujmout stanovisko je založena na čl. 105 odst. 4 první odrážce Smlouvy o založení Evropského společenství. Jediným cílem navrhovaného rozhodnutí je udělit zmocnění podepsat úmluvu jménem Společenství. Navrhované rozhodnutí je „návrhem aktu Společenství“ ve smyslu čl. 105 odst. 4 Smlouvy z těchto důvodů:

— mezinárodní smlouva je pro Společenství závazná a tvoří nedílnou součást práva Společenství ⁽²⁾ a

— rozhodnutí orgánu Společenství, které uděluje zmocnění podepsat jménem Společenství mezinárodní smlouvu, jež má mít právní účinky ve Společenství, je samo o sobě aktem Společenství ⁽³⁾.

Úmluva se přímo týká oblastí působnosti Eurosystemu a ECB, neboť:

- i) může mít důsledky pro plynulé, účinné a spolehlivé fungování zúčtovacích a platebních systémů v eurozóně (čl. 105 odst. 2 Smlouvy a články 3.1 a 22 statutu Evropského systému centrálních bank a Evropské centrální banky) a
- ii) může mít důsledky pro vymezení a provádění měnové politiky v eurozóně (čl. 105 odst. 2 Smlouvy a článek 3.1 statutu), zejména s ohledem na povinnost Eurosystemu provádět úvěrové operace na základě dostatečného zajištění (článek 18.1 statutu).

⁽¹⁾ KOM(2003) 783 v konečném znění.

⁽²⁾ Viz např. rozsudek Soudního dvora Evropských společenství ze dne 30. dubna 1974 (věc C-181/73 R. & V. *Haegeman vs. Belgie*, Sb. rozh. I-449), odstavec 5.

⁽³⁾ Viz např. rozsudek Soudního dvora Evropských společenství ze dne 9. srpna 1994 (věc C-327/91 *Francie vs. Komise Evropských společenství*, Sb. rozh. I-3641), odstavce 15 až 17.

ECB rovněž poznamenává, že úmluva, pokud bude ze strany Společenství podepsána a ratifikována, bude mít ke dni svého vstupu v platnost přímý dopad na klíčová ustanovení právních předpisů Společenství, ke kterým byly ECB a Evropský měnový institut (EMI) v minulosti konzultovány⁽¹⁾.

V souladu s článkem 17.5 první větou jednacího řádu Evropské centrální banky přijala toto stanovisko Rada guvernérů.

3. Cílem úmluvy je zavést všeobecně platnou kolizní úpravu, jež určuje právo rozhodné pro některé otázky týkající se držby, převodu a zajištění cenných papírů připsaných na účet cenných papírů (dále jen „zaknihované cenné papíry“) držených zprostředkovatelem v mezinárodním kontextu. Jak je uvedeno v preambuli úmluvy, je tato úmluva motivována „praktickou potřebou zabezpečit na rozsáhlém a rostoucím globálním finančním trhu právní jistotu a předvídatelnost, pokud jde o rozhodné právo ve vztahu k cenným papírům, jež jsou v současnosti běžně drženy prostřednictvím zúčtovacích a vypořádacích systémů nebo prostřednictvím jiných zprostředkovatelů“, s cílem „snížit právní riziko, systémové riziko a související náklady ... tak, aby byl usnadněn mezinárodní pohyb kapitálu a přístup na kapitálové trhy“. Podstata úpravy obsažené v úmluvě je zakotvena v čl. 4 odst. 1. Podle tohoto ustanovení je právem rozhodným pro otázky upravené touto úmluvou platné právo státu, jež příslušný zprostředkovatel a majitel účtu výslovně sjednali jako právo, kterým se řídí jejich smlouva o účtu, nebo právo státu, které tato smlouva výslovně stanoví jako právo, jež se na tyto otázky použije. Toto základní pravidlo je zmírněno prostřednictvím tzv. „testu reality“, neboť úmluva rovněž vyžaduje, aby příslušný zprostředkovatel měl v době uzavření smlouvy v tomto státě provozovnu, jejímž předmětem podnikání nebo jinou pravidelnou činností je správa účtů cenných papírů (dále jen „požadavek mít příslušnou provozovnu“). Úmluva tak zavádí kolizní úpravu, jež je především založena na smluvní svobodě příslušného zprostředkovatele a majitele účtu, která je omezena pouze požadavkem mít příslušnou provozovnu, jehož účelem je zamezit zcela svévolné volbě práva. Úmluva stanoví tři náhradní hraniční určovatele pro určení rozhodného práva pro případ, že strany smlouvy o účtu výslovně nezvolí rozhodné právo.
4. Úmluva neurčuje pouze právo rozhodné pro právní povahu práv vyplývajících z připsání cenných papírů na účet cenných papírů a účinky těchto práv vůči zprostředkovateli nebo právní povahu a účinky nakládání s cennými papíry drženými zprostředkovatelem. Určuje též právo rozhodné pro právní povahu práv vyplývajících z takového připsání na účet nebo nakládání a pro účinky těchto práv vůči třetím osobám včetně toho, zda právo osoby k cenným papírům drženým zprostředkovatelem způsobuje zánik práva jiné osoby nebo zda má před ním přednost. S ohledem na širokou definici požadavku mezinárodního prvku uvedenou v článku 3 úmluvy – „všechny případy, které zahrnují volbu mezi právními řády různých států“ – by úmluva platila nad rámec tradičních případů kolize norem pro všechny případy týkající se zaknihovaných cenných papírů, které obsahují cizí prvek (viz odstavce 3-1 až 3-5 důvodové zprávy k Haagské úmluvě o právu rozhodném pro některá práva s ohledem na cenné papíry držené zprostředkovatelem (dále jen „zpráva k Haagské úmluvě“) a odstavce 3-8 a 3-9, které znázorňují rozsah požadavku mezinárodního prvku).

⁽¹⁾ Viz stanovisko ECB CON/2001/13 ze dne 13. června 2001 na žádost Rady Evropské unie k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o dohodách o finančním zajištění (Úř. věst. C 196, 12.7.2001, s. 10), stanovisko EMI CON/96/09 k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o neodvolatelnosti zúčtování a o zajištění (Úř. věst. C 156, 21.5.1998, s. 17) a stanovisko EMI CON/96/02 k žádosti Rady Evropské unie podle čl. 109 f odst. 6 Smlouvy o založení Evropského společenství (Smlouva) a článku 5.3 statutu EMI o konzultaci k pozměněnému návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady, předloženému Komisi, o reorganizaci a likvidaci úvěrových institucí (Úř. věst. C 332, 30.10.1998, s. 13).

Všeobecné úvahy

5. ECB uznává, že je zásadní zabezpečit právní jistotu *ex ante*, pokud jde o právo rozhodné pro některé otázky týkající se držby, převodu a zajištění zaknihovaných cenných papírů držených zprostředkovatelem v mezinárodním kontextu, a snížit systémová rizika, která by mohla z jakýchkoli nejistot v tomto ohledu vyplynout. ECB rovněž uznává přínos zavedení všeobecně platné a jednotné kolizní úpravy, jakou je úprava zakotvená v úmluvě, spočívající v posílení účinnosti a pružnosti jak evropského, tak globálního finančního trhu. ECB proto v obecné rovině vítá účel úmluvy.
6. Když byla ECB konzultována Radou ke směrnici o zajištění⁽¹⁾, poznamenala: „ECB podporuje vytváření právní jistoty v oblasti přeshraničního používání zaknihovaných aktiv zavedením jasného a jediného pravidla pro určení, kde se tato aktiva nacházejí, které vychází ze zásad obsažených ve směrnici o neodvolatelnosti zúčtování a dále tyto zásady upřesňuje. To přispěje nejen k účinnosti operací nezbytných k provádění jednotné měnové politiky, v jejichž rámci Eurosystem poskytuje protistranám likviditu oproti zajištění jak v národním, tak v přeshraničním kontextu, ale rovněž posílí právní jistotu a účinnost těch operací, v jejichž rámci účastníci peněžního trhu vyrovnávají tuto likviditu na trhu prostřednictvím vzájemných transakcí, které odpovídají jednotlivým přebytkům či nedostatkům likvidity V této souvislosti ECB vyzývá dotčené subjekty, zejména členské státy, aby se v kontextu probíhajících diskusí o návrhu úmluvy o „právu rozhodném pro nakládání s cennými papíry drženými prostřednictvím nepřímých systémů držby“ na úrovni Haagské konference o mezinárodním právu soukromém pokusily nalézt řešení, které by bylo v souladu se zásadami obsaženými v článku 10 navrhované směrnice a v čl. 9 odst. 2 směrnice o neodvolatelnosti zúčtování“⁽²⁾.
7. ECB též poznamenává, že Společenství se správně snažilo řešit problémy s uplatňováním tradičních principů *lex rei sitae* na zaknihované cenné papíry vytvořením kolizních norem, jež odmítají transparentní přístup („look through approach“) a určují rozhodné právo na základě místa, kde se příslušný účet nachází, kde je registrován, držen nebo veden.

V této souvislosti ECB upozorňuje na právní předpisy Společenství o platebních a vypořádacích systémech⁽³⁾, úpadkových řízeních obecně⁽⁴⁾, reorganizaci a likvidaci pojišťoven⁽⁵⁾ a úvěrových institucí⁽⁶⁾ konkrétně a o dohodách o finančním zajištění⁽⁷⁾.

8. ECB dále poznamenává, že úprava, kterou tvůrci úmluvy nakonec přijali, se značně odklání od kolizní úpravy, která se v současnosti v členských státech uplatňuje na držbu zaknihovaných cenných papírů prostřednictvím několika zprostředkovatelů a která je založena na výše uvedených právních předpisech Společenství. ECB bere na vědomí důvody pro tento odklon uvedené ve zprávě o Haagské úmluvě (viz odstavce Int-41 až 46, 4-4 a 4-24 až 4-25). ECB si je rovněž vědoma toho, že ve stále integrovanějším globálním finančním systému může být pro účely aplikace kolizních norem někdy obtížné určit, ve které konkrétní jurisdikci se účet cenných papírů nachází. ECB si uvědomuje problémy, které v této souvislosti vyvstávají účastníkům finančního trhu působícím na mezinárodní úrovni, a chtěla by konstruktivním způsobem přispět k přijetí všeobecně platné a jednotné úpravy.

(1) Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/47/ES ze dne 6. června 2002 o dohodách o finančním zajištění (Úř. věst. L 168, 27.6.2002, s. 43).

(2) Viz stanovisko ECB CON/2001/13, odstavce 6 a 19.

(3) Viz čl. 9 odst. 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady 98/26/ES ze dne 19. května 1998 o neodvolatelnosti zúčtování v platebních systémech a v systémech vypořádání obchodů s cennými papíry (Úř. věst. L 166, 11.6.1998, s. 45; dále jen „směrnice o neodvolatelnosti zúčtování“). Viz též stanovisko EMI CON/96/09.

(4) Viz čl. 14 třetí odrážka nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 ze dne 29. května 2000 o úpadkovém řízení (Úř. věst. L 160, 30.6.2000, s. 1).

(5) Viz čl. 25 písm. c) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/17/ES ze dne 19. března 2001 o reorganizaci a likvidaci pojišťoven (Úř. věst. L 110, 20.4.2001, s. 28).

(6) Viz článek 24 a čl. 31 třetí odrážka směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/24/ES ze dne 4. dubna 2001 o reorganizaci a likvidaci úvěrových institucí (Úř. věst. L 125, 5.5.2001, s. 15). Viz též stanovisko EMI CON/96/02.

(7) Viz čl. 9 odst. 1 ve spojení s čl. 2 odst. 1 písm. h) směrnice 2002/47/ES. Viz též stanovisko ECB CON/2001/13.

9. ECB je nicméně toho názoru, že stávající právní předpisy Společenství významně přispěly k právní jistotě a ke snížení systémového rizika ve Společenství. Je proto nezbytné pečlivě posoudit, zda ve srovnání se stávajícími právními předpisy Společenství by přístup zakotvený úmluvou poskytl v určitých zásadních ohledech vyšší míru právní jistoty a ochrany před systémovým rizikem. ECB se domnívá, že úmluva v této souvislosti přináší řadu potencionálně významných otázek, které by si před tím, než bude rozhodnuto o nahrazení současné úpravy úmluvou, zasloužily další prozkoumání ze strany Společenství. ECB navrhuje, aby tyto otázky byly předmětem analýzy v rámci celkového posouzení dopadu úmluvy z pohledu Společenství (viz odstavec 20).

Konkrétní úvahy

Různorodost rozhodných právních řádů v rámci jednoho systému nebo evidence

10. Jak bylo uvedeno v předcházejících stanoviscích k návrhům vnitrostátních právních předpisů provádějících směrnici o zajištění, „ECB by chtěla zdůraznit, že všechny strany, které se účastní legislativního procesu, by měly důkladně prověřit možný dopad úmluvy na systémovou stabilitu a na zacházení s transakcemi v souvislosti se zajištěním s cílem zabránit oslabení stávající úrovně ochrany. To by mohlo mimo jiné zahrnovat omezení volby práva, které se uplatní na vlastnická práva týkající se cenných papírů držených na účtech u systémově důležitého systému (zejména systémů vypořádání obchodů s cennými papíry posouzených a používaných Eurosystemem), na právní řád, kterým se tento systém řídí, jakož i jiná opatření, jejichž cílem je ochrana neodvolatelnosti, jistoty a transparentnosti systému“⁽¹⁾. V této souvislosti ECB rovněž upozorňuje na dokument „Standards for Securities Clearing and Settlement in the European Union“ (Standardy pro zúčtování a vypořádání obchodů s cennými papíry v Evropské unii) zveřejněný ECB a Evropským výborem regulátorů trhu s cennými papíry (CESR) (dále jen „standardy ESCB-CESR“) (2). Tyto standardy obsahují zásady pro zajištění bezpečnosti, spolehlivosti a účinnosti zúčtování a vypořádání obchodů s cennými papíry. Standard č. 1 stanoví, že „systémy zúčtování a vypořádání obchodů s cennými papíry a vztahy mezi nimi by měly mít v příslušných jurisdikcích řádný, jasný a transparentní právní základ“. Jak je uvedeno na straně 15 zprávy ESCB/CESR ze září 2004, tento standard, jenž je mimo jiné určen střediskům evidence cenných papírů a důležitým uschovatelům, znamená, že „pro účely systémového rizika by měla být podporována harmonizace pravidel s cílem minimalizovat odlišnosti vyplývající z různých vnitrostátních pravidel a právních rámců“. Jak je dále uvedeno, „uplatnění více právních rámců v rámci systému zvyšuje právní složitost a mohlo by případně nepříznivě ovlivnit systémovou stabilitu. Směrnice o neodvolatelnosti zúčtování snížila tato rizika tím, že zakotvila jasná pravidla, pokud jde o právní řád, kterým se řídí příslušný systém, a pokud jde o právní řád, kterým se v případě úpadku řídí práva a povinnosti účastníka. Ve stejném smyslu by měl být co nejvíce omezen počet právních rámců zvolených v souvislosti se systémem. Za předpokladu provedení analýzy právního rizika se může ukázat jako vhodné, aby se aspekty vlastnických práv ve vztahu ke všem cenným papírům vedeným na účtech účastníků v rámci systému řídily pouze jedním zvoleným právním systémem a aby se smluvní aspekty vztahu mezi systémem a každým z jeho účastníků podobně řídily pouze jedním právním systémem. S cílem zabezpečit neodvolatelnost, jistotu a transparentnost systému by v ideálním případě mělo být zvolené právo stejné jako právo, kterým se řídí systém.“ (viz zpráva ESCB/CESR ze září 2004, č. 37).
11. Podle současné úpravy platné ve Společenství se jurisdikce, jejímž právem se řídí systém vypořádání obchodů s cennými papíry nebo středisko evidence cenných papírů, shoduje s jurisdikcí, jejímž právem se řídí aspekty vlastnických práv vyplývajících ze zaknihovaných cenných papírů držených tímto systémem vypořádání obchodů s cennými papíry nebo střediskem evidence cenných papírů, čímž se zajišťuje právní jistota a předchází se systémovému riziku. V porovnání se

(1) Viz odstavec 13 stanoviska ECB CON/2003/11 ze dne 26. června 2003 na žádost rakouského spolkového ministerstva spravedlnosti k návrhu spolkového zákona, kterým se provádí směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/47/ES ze dne 6. června 2002 o dohodách o finančním zajištění. Viz též odstavec 13 stanoviska ECB CON/2004/27 ze dne 4. srpna 2004 na žádost belgického ministerstva financí k návrhu zákona o finančním zajištění a různých daňových předpisech týkajících se dohod o věcném zajištění a úvěrů pro finanční nástroje.

(2) Zveřejněno na internetových stránkách www.ecb.int and www.cesr-eu.org.

stávající právní úpravou není jasné, zda by úmluva, jež může údajně posílit právní jistotu tím, že se snaží překonat praktické obtíže při určování místa, kde se účet cenných papírů pro účely aplikace kolizních norem nachází, současně nevytvořila právní nejistotu tím, že by potencionálně umožnila, aby v rámci téhož systému vypořádání obchodů s cennými papíry nebo střediska evidence cenných papírů docházelo k různým kolizím mezi rozdílnými rozhodnými právními řády. Ve skutečnosti by určování práva rozhodného pro práva vyplývající ze zaknihovaných cenných papírů na základě práva, jež je zvoleno ve smlouvě mezi systémem vypořádání obchodů s cennými papíry nebo střediskem evidence cenných papírů a majitelem účtu, mohlo teoreticky vést k tomu, že tyto aspekty vlastnických práv se v rámci jednoho systému vypořádání obchodů s cennými papíry nebo střediska evidence cenných papírů budou řídit různými právními řády, včetně jednoho či více právních řádů mimo jurisdikci, kde se systém vypořádání obchodů s cennými papíry nebo středisko evidence cenných papírů nachází, nebo dokonce jednoho či více právních řádů mimo Společenství. Nejsou-li tyto právní řády harmonizované, mohl by vliv této různorodosti na neodvolatelnost zúčtování případně ohrozit spolehlivost celého systému a způsobit systémová rizika, zejména v případech, kdy právní řád zvolený ve smlouvě o účtu neposkytuje ochranu srovnatelnou s ochranou podle směrnice o neodvolatelnosti zúčtování. Kromě toho by tato různorodost nebo uplatnění práva třetí země mohlo ztížit výkon regulačních funkcí a funkcí dohledu nad systémem vypořádání obchodů s cennými papíry nebo střediskem evidence cenných papírů ze strany příslušných orgánů jurisdikce, kde se systém vypořádání obchodů s cennými papíry nebo středisko evidence cenných papírů nacházejí.

12. ECB uznává, že v praxi nemusí být záměrem žádného systému vypořádání obchodů s cennými papíry nebo střediska evidence cenných papírů, jež se nacházejí ve Společenství, umožnit, aby se aspekty vlastnických práv k zaknihovaným cenným papírům v rámci jejich systému řídily různými právními řády, neboť to by mohlo ohrozit zastupitelnost cenných papírů, které jsou v rámci systému drženy, převáděny nebo zastavovány, jakož i ochranu neodvolatelnosti přiznanou účastníkům systému podle směrnice o neodvolatelnosti zúčtování, nebo umožnit, aby se tyto aspekty řídily jediným právním řádem jiným než je právní řád, kterým se řídí systém v souladu se směrnicí o neodvolatelnosti zúčtování. Přesto není jisté, že by tato situace skutečně nastala, bude-li úmluva podepsána a ratifikována. S ohledem na tuto možnost se ECB domnívá, že důsledky úmluvy na neodvolatelnost zúčtování a související aspekty vypořádání a úschovy ve Společenství jsou dostatečně závažné a mohou vyvolat otázky systémového rizika. To představuje další aspekt, který zasluhuje dodatečné zvážení v rámci posouzení dopadu úmluvy na úrovni celého Společenství (viz odstavec 20).

Práva třetích osob

13. Pokud jde o dopad úmluvy na práva třetích osob, ECB především poznamenává, že dochází-li k obstarání cenných papírů ze strany věřitele majitele účtu, bude právo určené podle úmluvy určovat přednost práva tohoto věřitele k cenným papírům a povinnosti zprostředkovatele vůči tomuto věřiteli (čl. 2 odst. 1 písm. d) a e) úmluvy). Stejně právo určené podle úmluvy se nutně neuplatní též na jurisdikční a procesní požadavky obstarání a následného vykonávacího řízení, a to s ohledem na platná pravidla v různých členských státech, která stanoví, že obstarání zaknihovaných cenných papírů a vykonávací řízení v souvislosti s nimi se řídí právním řádem a podléhá pravomoci soudů místa, kde se cenné papíry nacházejí. I když úmluva ponechá stávající jurisdikční a procesní požadavky pro obstarání a vykonávací řízení nezměněny, což ještě není prověřeno, může mít úmluva za následek podstatné změny v soudní praxi. Mohla by především výrazně zvýšit počet případů, ve kterých by soud, jenž má pravomoc v řízení o obstarání nebo ve vykonávacím řízení ve vztahu k zaknihovaným cenným papírům, musel uplatnit cizí právo – tj. právo rozhodné podle úmluvy – pro účely určení

povahy a přednosti nároku věřitele, jenž obstavlil cenné papíry, k těmto obstaveným cenným papírům. Tvůrci úmluvy si byli vědomi tohoto problému, přičemž poznamenali, že „právo rozhodné pro otázky vlastnického práva by mělo být právo místa, kde je právní titul registrován a kde lze proto účinně vykonat příkazy týkající se vlastnického práva“⁽¹⁾. Dalším příkladem dopadu úmluvy na práva třetích osob je oblast zákonných zástavních práv. I když je oblast působnosti úmluvy omezena na některá zástavní práva ve prospěch zprostředkovatele majitele účtu (čl. 1 odst. 2 písm. c) úmluvy), mohla by úmluva přesto podstatným způsobem nepříznivě ovlivnit ostatní zákonná zástavní práva k zaknihovaným cenným papírům (např. daňové pohledávky), jelikož právo úmluvy bude určovat například přednost těchto zástavních práv (viz odstavce 1-31 zprávy k Haagské úmluvě).

14. Kromě toho, zatímco strana transakce se zaknihovanými cennými papíry by mohla alespoň smluvně zavázat protistranu k poskytnutí informací o tom, jaké právo bylo v příslušné smlouvě o účtu zvoleno, úmluva postrádá transparentnost vůči třetím osobám. Třetí osoby, jako například věřitelé majitele účtu, kteří usilují o obstavení cenných papírů k ochraně či uspokojení pohledávky, by mohli mít práva k cenným papírům, která si konkurují, nebo alespoň oprávněný zájem zjistit, kde se cenné papíry nacházejí. Kromě možných zákonných zákazů týkajících se zveřejnění, které se vztahují na příslušného zprostředkovatele, nebo ustanovení s tímto účinkem ve smlouvě o účtu, bude pro třetí osoby velmi obtížné požadovat, aby jim majitel účtu poskytl informace ohledně práva, jež bylo ve smlouvě mezi majitelem účtu a jeho zprostředkovatelem zvoleno. I když ani podle kolizní úpravy, která je založena na místě účtu, není pro třetí osoby vždy jednoduché zjistit, kde jejich dlužníci vedou účty zaknihovaných cenných papírů, úprava obsažená v úmluvě, jež umožňuje svobodu volby, znamená, že právo rozhodné pro zaknihované cenné papíry pro účely vymáhání práv třetích osob, jež si konkurují, např. prostřednictvím obstavení, bude záviset a bude se odlišovat s ohledem na subjektivní kritérium práva zvoleného ve smlouvě o účtu, která má často důvěrný charakter a která může být dokonce změněna s cílem změnit toto právo (čl. 7 odst. 1 úmluvy). Možné účinky úmluvy na práva třetích osob a oprávněná očekávání, jak jsou popsány v tomto a v předcházejících odstavcích, jsou dalším důvodem k provedení předchozího posouzení dopadu úmluvy (viz odst. 20).

Harmonizace hmotného práva v oblasti cenných papírů

15. Možné důsledky kolizní normy zakotvené úmluvou na právní jistotu by nevznikly, kdyby hmotné právo týkající se držby, převodu a zajištění zaknihovaných cenných papírů držných zprostředkovatelem bylo stejné v rámci celého Společenství nebo pokud by v případě, že se uplatňuje právo třetí země, bylo stejné na celosvětové úrovni. ECB je proto toho názoru, že ačkoli jasná a účinná harmonizovaná kolizní norma nepochybně přispívá k odstranění nejistoty v souvislosti s držbou cenných papírů prostřednictvím několika zprostředkovatelů na přeshraniční úrovni, reforma kolizní úpravy by se v ideálním případě měla považovat za nedílnou součást širší reformy, jež by rovněž zahrnovala hmotněprávní aspekty. Tato reforma hmotného práva a harmonizace by skutečně snížila dopady smluvní volby rozhodného práva. V tomto ohledu ECB velmi vítá ustavení a činnost expertní skupiny Evropské komise nazvané Zúčtování a vypořádání v EU: skupina pro právní jistotu (dále jen „projekt právní jistoty“), která představuje jedinečnou příležitost propojit obě reformy a dosáhnout jednoho jednotného řešení tak, jak jej prosazuje Komise. Kromě toho s ohledem na stále integrovanější globální finanční trhy ECB rovněž pozorně sleduje pokrok Unidroit při celosvětové harmonizaci hmotného práva v oblasti zaknihovaných cenných papírů prostřednictvím svého „předběžného návrhu úmluvy o harmonizovaných hmotněprávních pravidlech vztahujících se na cenné papíry držené zprostředkovatelem“ (dále jen „návrh úmluvy Unidroit“). V tomto ohledu je třeba poznamenat, že Unidroit rovněž uznává nevýhody samostatné reformy kolizních norem, přičemž konstatuje, že „i při existenci jasné

⁽¹⁾ Viz Zpráva o zasedání expertní pracovní skupiny (15. až 19. ledna 2001) a související neformální činnosti Stálého výboru v oblasti práva rozhodného pro nakládání s cennými papíry držnými zprostředkovatelem, s. 17.

a spolehlivé kolizní normy je možné, že se určitá celá situace může řídit právem dvou či více jurisdikcí ..., jelikož analýza na základě kolizní normy nutně nezajistí stejnou odpověď ve vztahu ke každému jednotlivému aspektu celkové situace“ (viz návrh důvodové zprávy k návrhu úmluvy Unidroit, strana 10; viz též odstavec 17). S ohledem na stávající právní předpisy Společenství v této oblasti není ECB přesvědčena, že existuje odůvodněná či naléhavá potřeba, aby Společenství úmluvu přijalo, a doporučuje, aby alespoň na úrovni Společenství byla harmonizace kolizních norem prováděna souběžně s harmonizací hmotného práva.

Vliv jiných právních řádů

16. Skutečnost, že sama úmluva nezaručuje, že by se na otázky, jež upravuje, vztahovalo jediné právo, je dalším prvkem, který se týká právní jistoty. Úmluva stanoví, že uplatnění práva určeného podle úmluvy lze odmítnout, pokud by účinky takového uplatnění byly zjevně v rozporu s veřejným pořádkem státu, jehož soud má uplatnit úmluvu, (čl. 11 odst. 1 úmluvy, který zakotvuje tradiční výhradu „veřejného pořádku“). Úmluva navíc nebrání uplatnění právních norem státu příslušného soudu (tj. právních norem legis fori), jež se bez ohledu na rozhodné právo musí uplatňovat i ve věcech s mezinárodním prvkem (čl. 11 odst. 2 úmluvy, který obsahuje tradiční výhradu „nutně použitelných norem“). I když čl. 11 odst. 3 úmluvy omezuje vliv výhrady veřejného pořádku a nutně použitelných norem, je otázkou, zda by soud vyloučil nebo omezil uplatnění práva určeného podle úmluvy na základě čl. 11 odst. 1 nebo 2 pouze v „mimořádně ojedinělých případech“ (viz odstavec 11-1 zprávy k Haagské úmluvě). Stát, ve kterém se systém vypořádání obchodů s cennými papíry nebo středisko evidence cenných papírů nachází, by mohl například přijmout takové nutně použitelné normy, aby mimo jiné zabezpečil, že právní a operační rámec, na kterém je založena infrastruktura cenných papírů, je spolehlivý a účinný.
17. V obecné rovině a bez ohledu na přímý vliv ustanovení čl. 11 odst. 1 nebo 2 úmluvy ECB poznamenává, že v řadě zemí značné množství dalších norem, které upravují různé otázky související s cennými papíry nebo účty cenných papírů a které jsou často veřejnoprávní povahy, odkazují pro účely svého uplatnění na místo (*situs*), kde se tyto cenné papíry nebo účty nacházejí. Podle platných právních předpisů Společenství, které se týkají aspektů vlastnického práva k cenným papírům, se *lex rei sitae* shoduje s právem, kterým se řídí tyto aspekty vlastnického práva. Dojde-li k nahrazení stávající úpravy úpravou podle úmluvy a i když tyto další normy mohou upravovat otázky, jež nejsou uvedeny v čl. 2 odst. 1 úmluvy, mohlo by dojít k tomu, že se tyto jiné normy a právo podle úmluvy budou přímo či nepřímo ovlivňovat. Tuto možnost potvrzuje též Unidroit: „například na aspekty smluvního práva, práva obchodních společností, úpadkového práva, vlastnického práva a práva cenných papírů se mohou, ale nemusí vztahovat ustanovení o volbě práva a kolizní normy mohou ve vztahu k určitým aspektům odkazovat na odlišné právní řády. ... Avšak některé dříve nepředpokládané legislativní mezery, nejednoznačnost, komplikace nebo překážky mohou bránit dosažení spolehlivého právního výsledku, přinejmenším v přiměřené době. Nedostatky v rámci jednoho vnitrostátního právního rámce mohou například způsobit obtíže ohledně aspektů, jež se řídí jiným právním řádem. Lze tedy konstatovat, že přeshraniční držba a nakládání pravděpodobně znásobí právní nejistotu.“ (viz návrh důvodové zprávy k návrhu úmluvy Unidroit, str. 10). Tento vliv by se mohl například dotknout též shromažďování statistických informací ze strany ECB (viz článek 5 statutu), které je prováděno snahou o omezení formálních náležitostí vykazování v rámci stávajícího právního rámce na minimum a kde by změna stávající kolizní úpravy mohla mít vliv na vykazování přeshraničních transakcí a pozic ohledně cenných papírů. Možnost takového vztahu mezi kolizní normou a souvisejícím rámcem jiných příslušných právních řádů mluví též ve prospěch uskutečnění předchozího celkového posouzení účinků úmluvy ve Společenství a ve prospěch harmonizace hmotného práva v oblasti cenných papírů (viz odstavec 20).

Možnost uplatnění výjimky

18. V neposlední řadě ECB stručně poznamenává, že tak, jak je uvedeno v odstavci 1-37 zprávy k Haagské úmluvě, možnost uplatnění výjimky pro některé konkrétní systémy vypořádání obchodů s cennými papíry nebo střediska evidence cenných papírů z uplatňování úmluvy za určitých okolností podle čl. 1 odst. 5 úmluvy, může být relevantní rovněž pro jiné podobné systémy. Účinky takové výjimky na fungování systému vypořádání obchodů s cennými papíry a na zaknihované cenné papíry držené tímto systémem dosud nebyly analyzovány, a měly by proto být rovněž předmětem dalšího posouzení.

Závěrečné úvahy

19. Vzhledem k tomu, že se tato konzultace týká otázky, zda má být podepsána mezinárodní dohoda jménem Společenství, omezuje se toto stanovisko na obecné připomínky, které mají pro otázku, zda má Rada schválit podpis dohody či ne, přímý význam. ECB má k úmluvě další právní a technické připomínky, ale má za to, že by bylo vhodnější, aby tyto připomínky byly posouzeny v rámci posouzení dopadu ze strany Společenství.
20. Souhrnně lze konstatovat, že platné právní předpisy Společenství o právu rozhodném pro držbu, převod a zajištění zaknihovaných cenných papírů držených několika zprostředkovateli přispěly k posílení právní jistoty a ochrany před systémovým rizikem v rámci Společenství. Úmluva nabízí jeden z možných přístupů k řešení opodstatněných otázek, jež vyplývají z toho, že ve stále integrovanějším globálním finančním systému je někdy obtížné jasně určit místo, kde se pro účely aplikace kolizních norem účet cenných papírů nachází. ECB podporuje cíl zavedení všeobecně platného režimu kolizních norem v této oblasti, ale s ohledem na možné důsledky úmluvy a s ohledem na platné právní předpisy Společenství by nicméně uvítala, kdyby bylo provedeno předchozí komplexní posouzení dopadů úmluvy ve Společenství. ECB a Eurosystem, pro něž mají aspekty úmluvy týkající se systémového rizika zcela zásadní význam, jsou připraveny přispět k takovému posouzení v rámci úkolů svěřených Eurosystemu podle čl. 105 odst. 5 Smlouvy. S cílem nepředjímat výsledky uvedeného posouzení by toto posouzení mělo předcházet diskusi o možném podpisu úmluvy s ohledem na to, že stávající úprava platná ve Společenství je v dostatečné míře uspokojivá a nevyžaduje naléhavé nebo nutné podepsání úmluvy. Tímto posouzením nejsou dotčeny iniciativy Společenství v oblasti zúčtování a vypořádání, ani potřeba urychlené reformy a harmonizace hmotného práva v oblasti zaknihovaných cenných papírů, které by prohloubily finanční integraci ve Společenství.

Ve Frankfurtu nad Mohanem dne 17. března 2005.

Prezident ECB
Jean-Claude TRICHET